



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «СЕРГІЄНКО ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SERGIYENKO v. UKRAINE)**

(Заява № 72678/16)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

07 листопада 2024 року

Це рішення є остаточним, але може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Сергієнко проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи комітетом, до складу якого увійшли:

Ладо Чантурія (*Lado Chanturia*), Голова,
Микола Гнатовський (*Mykola Gnatovskyi*),
Уна Ні Райферті (*Úna Ní Raifeartaigh*), судді,

та Мартіна Келлер (*Martina Keller*), заступник Секретаря секції,

з огляду на:

заяву (№ 72678/16), яку 18 листопада 2016 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція)

громадянин України, пан Олександр Петрович Сергієнко (далі – заявник), 1982 року народження, який проживає у м. Київ, і якого представляли пані О.О. Чернова, пан К.В. Глоба та пан Д.І. Мазурок, юристи, які практикують у м. Київ;

рішення повідомити про скарги за статтю 3 та пунктом 4 статті 5 Конвенції Уряд України (далі – Уряд), який представляла його Уповноважений, пані М. Сокоренко з Міністерства юстиції, а також визнати решту скарг у заяві неприйнятними;
зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 10 жовтня 2024 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРЕДМЕТ СПРАВИ

1. Заява стосується стверджуваного жорстокого поводження із заявником під час його затримання та непроведення ефективного розслідування у зв'язку з цим питанням усупереч статті 3 Конвенції, а також тривалості розгляду його скарги на рішення суду, яким було санкціоновано тримання його під вартою, у порушення пункту 4 статті 5 Конвенції.

I. КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ЗАЯВНИКА ТА ТРИМАННЯ ЙОГО ПІД ВАРТОЮ

2. 17 червня 2016 року було затримано заявника, співобвинуваченого в межах великого розслідування Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ) за фактом заволодіння чужим майном та фіктивного підприємництва, вчинених злочинною організацією. Надалі за ухвалою суду до нього було застосовано тримання під вартою.

3. 26 вересня 2016 року Солом'янський районний суд міста Києва ухвалив змінити запобіжний захід заявника на цілодобовий домашній арешт. Вранці 27 вересня 2016 року під час конвоювання заявника зі слідчого ізолятора додому відповідно до цієї ухвали, працівники НАБУ затримали його за підозрою у легалізації (відмиванні) майна, одержаного злочинним шляхом.

4. 29 вересня 2016 року Солом'янський районний суд обрав йому запобіжний захід у вигляді тримання під вартою в межах нового розслідування. 03 жовтня 2016 року заявник оскаржив цю ухвалу. Проте засідання Апеляційного суду міста Києва (далі – апеляційний суд), спочатку призначені на 10 та 21 жовтня 2016 року, двічі переносилися, оскільки не були передані матеріали справи із Солом'янського районного суду. 02 листопада 2016 року апеляційний суд розглянув апеляційну скаргу заявника та залишив її без задоволення.

II. СТВЕРДЖУВАНЕ ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ ІЗ ЗАЯВНИКОМ ТА ПОВ'ЯЗАНЕ З НИМ РОЗСЛІДУВАННЯ

5. Під час затримання 27 вересня 2016 року заявник отримав забої грудної клітини, рук і носа; ці тілесні ушкодження були задокументовані після його прибуття до ізолятора тимчасового тримання ГУМВС України у місті Києві. 28 вересня 2016 року Шевченківський районний суд міста Києва зобов'язав орган досудового розслідування, у провадженні якого знаходилося кримінальне провадження щодо заявника, провести розслідування за фактом стверджуваного жорстокого поводження. 11 жовтня 2016 року заявник подав офіційну скаргу до прокуратури міста Києва на жорстоке поводження з ним.

6. За скаргами заявника та його родичів й ухвалою суду від 28 вересня 2016 року та за дорученням органів прокуратури, НАБУ порушило кримінальне провадження за фактом стверджуваного жорстокого поводження із заявником за декількома напрямками розслідування.

7. Згідно з висновками цього розслідування жорстокого поводження слідчий НАБУ зупинив автомобіль поліції, яким заявника доправляли зі слідчого ізолятора додому, для повторного затримання заявника в межах другого порушеного щодо нього провадження. Заявник відмовився задовольнити вимогу слідчого слідувати за працівниками НАБУ. Він почав кричати, а його родичі, які слідували за автомобілем поліції, агресивно ставилися до слідчого та намагалися перешкодити затриманню заявника. Під час конфронтації слідчий

та працівники конвою поліції пересадили заявника зі службового автомобіля поліції до їхнього власного автомобіля. Вони відповіли на опір заявника, знерухомивши його руки та ноги та застосували кайданки.

8. У період з 03 листопада 2016 року до 23 березня 2017 року всі напрями розслідування були закриті; було встановлено, що дії працівників НАБУ були правомірними. 23 березня 2017 року слідчий НАБУ виніс декілька постанов, однією з яких закриття провадження за фактом стверджуваного жорстокого поводження із заявником у зв'язку з відсутністю в діях складу кримінального правопорушення. Заявник оскаржив цю постанову. 13 квітня 2017 року Солом'янський районний суд повернув його скаргу як таку, що була подана після закінчення встановленого законом строку. Суд зазначив, що заявник мав право повторно подати свою скаргу та вимагати поновлення пропущеного строку. Однак заявник цього не зробив; він також не оскаржив ухвалу суду від 13 квітня 2017 року.

9. Посилаючись на статтю 3 Конвенції, заявник скаржився на жорстоке поводження працівників правоохоронних органів під час його затримання, а також на непроведення ефективного розслідування події. Він також скаржився за пунктом 4 статті 5 та пунктом 1 статті 6 Конвенції на надмірну тривалість розгляду його скарги на ухвалу Солом'янського районного суду від 29 вересня 2016 року про тримання його під вартою.

ОЦІНКА СУДУ

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

10. Уряд стверджував, що заявник не вичерпав національні засоби юридичного захисту, оскільки він належним чином не оскаржив постанову слідчого НАБУ від 23 березня 2017 року про закриття кримінального провадження за фактом стверджуваного жорстокого поводження. На думку Уряду, заявник міг повторно подати скаргу до Шевченківського районного суду та вимагати поновлення строку; він також міг подати цивільний позов про відшкодування шкоди. Щодо суті цих скарг Уряд стверджував, що тілесні ушкодження, отримані заявником під час затримання, були результатом агресії з боку заявника та його родичів щодо працівників НАБУ та опору їхнім законним діям. Ці події були належним чином розглянуті органами державної влади, і заявник не оскаржив висновки відповідного розслідування.

11. Заявник не погодився, стверджуючи в загальних формулюваннях про порушення матеріального і процесуального аспектів статті 3 Конвенції.

12. Суд вважає, що заперечення Уряду тісно пов'язані із суттю скарги заявника за процесуальним аспектом статті 3 Конвенції. Тому він долучає їх до розгляду по суті.

A. Скарга за процесуальним аспектом статті 3 Конвенції

13. Загальноприйнятим принципом практики Суду є те, що якщо фізична особа висуває небезпідставну скаргу на піддання її поводженню, яке порушує статтю 3 Конвенції, під час перебування під контролем працівників поліції або інших подібних представників держави, це положення за своєю суттю вимагає проведення ефективного офіційного розслідування. Таке розслідування має бути здатним призвести до встановлення та покарання винних осіб, а також відповідати вимогам оперативності, ретельності, незалежності та громадського контролю (див., наприклад, рішення у справі «Ель-Масрі проти колишньої Югославської Республіки Македонія» [ВП] (*El-Masri v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*) [GC], заява № [39630/09](#), пункти 182 – 185, ЄСПЛ 2012).

14. З огляду на обставини цієї справи (див. пункт 5) та відсутність спору між сторонами щодо характеру та тяжкості тілесних ушкоджень, отриманих заявником під час перебування під контролем працівників правоохоронних органів, Суд вважає, що, таким чином, його скарга була небезпідставною для цілі виникнення у держави процесуального обов'язку провести ефективне розслідування цього питання на національному рівні.

15. Насамперед Суд зазначає, що Уряд не надав копії постанови слідчого НАБУ про закриття кримінального провадження за фактом стверджуваного жорстокого поводження із заявником. Тому Суд не може оцінити ефективність відповідного розслідування. Крім

із заявником. Тому Суд не може оцінити ефективність відповідного розслідування. Крім того, він зауважує, що розслідування стверджуваного жорстокого поводження працівників НАБУ проводилося тим же органом (тобто самим НАБУ; див. пункт 6). У зв'язку з цим Суд нагадує, що з метою проведення ефективного розслідування особи, відповідальні за його проведення, мають бути незалежними від осіб, щодо яких проводиться таке розслідування. Це означає не лише відсутність ієрархічного чи інституційного зв'язку, а й практичну незалежність (див. рішення у справі «Буїд проти Бельгії» [ВП] (*Bouyid v. Belgium*) [GC], заява № 23380/09, пункт 118, ЄСПЛ 2015). Суд вважає, що цей факт сам собою свідчить, що розслідування скарг заявника на жорстоке поводження не мало необхідного елементу незалежності, щоб відповідати вимогам статті 3 Конвенції, і цей аспект залишився б незмінним, навіть якби заявник оскаржив постанову слідчого НАБУ від 23 березня 2017 року, як пропонував Уряд (див. пункт 10).

16. Отже, Суд доходить висновку, що попереднє заперечення Уряду має бути відхилено, та було порушено процесуальний аспект статті 3 Конвенції.

В. Скарга за матеріальним аспектом статті 3 Конвенції

17. З огляду на загальні принципи у цій сфері, наведені в згаданому рішенні у справі «Буїд проти Бельгії» (*Bouyid v. Belgium*), пункти 81 – 90), Суд зауважує, що, перебуваючи під контролем працівників правоохоронних органів, заявник отримав тілесні ушкодження, які призвели до виникнення зобов'язання національних органів влади провести ефективне та ретельне розслідування для встановлення походження стверджуваних і задокументованих тілесних ушкоджень заявника, а також встановлення та покарання винних осіб, якщо твердження про жорстоке поводження виявляться правдивими.

18. Суд також зазначає, що хоча Уряд посилався на постанови слідчого НАБУ про закриття кримінального провадження за фактом стверджуваного жорстокого поводження із заявником, він не надав Суду копії відповідних постанов і не надав жодних пояснень щодо їхньої відсутності. З цього випливає, що Уряд не спростував твердження заявника, що він був потерпілим від жорстокого поводження працівників правоохоронних органів.

19. Наведених висновків достатньо для встановлення Судом, що заявник був підданий жорстокому поводженню, яке слід кваліфікувати як нелюдське та таке, що принижує гідність.

20. Отже, було порушено матеріальний аспект статті 3 Конвенції.

II. ІНШЕ СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ЗА УСТАЛЕНОЮ ПРАКТИКОЮ СУДУ

21. Заявник також висунув скаргу, яка охоплювалася ustalеною практикою Суду. Він скаржився за пунктом 4 статті 5 Конвенції, що розгляд його апеляційної скарги на ухвалу Солом'янського районного суду від 29 вересня 2016 року про тримання його під вартою був надто тривалим. Ця скарга не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції, а також не є неприйнятною з будь-яких інших підстав. Отже, вона має бути визнана прийнятною. Суд зауважує, що подану 03 жовтня 2016 року апеляційну скаргу заявника на зазначену ухвалу апеляційний суд розглянув 02 листопада 2016 року, тобто протягом 28 днів. Наявні матеріали свідчать, що апеляційний суд був змушений двічі відкладати розгляд апеляційної скарги заявника, оскільки матеріали справи не були передані із Солом'янського районного суду. Розглянувши всі надані йому матеріали та у зв'язку з відсутністю будь-яких пояснень Уряду з цього питання, Суд доходить висновку, що у контексті його висновків в рішенні у справі «Лебедев проти Росії» (*Lebedev v. Russia*), заява № 4493/04, пункт 96, від 25 жовтня 2007 року) розгляд апеляційним судом скарги заявника був надмірно тривалим, а тому скарга заявника свідчить про порушення пункту 4 статті 5 Конвенції.

ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

22. Заявник вимагав 30 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди. Уряд вважав цю вимогу необґрунтованою та надмірною.

23. Суд присуджує заявнику 15 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною;
2. *Постановляє*, що було порушено процесуальний аспект статті 3 Конвенції;
3. *Постановляє*, що було порушено матеріальний аспект статті 3 Конвенції;
4. *Постановляє*, що було порушено пункт 4 статті 5 Конвенції у зв'язку з надмірною тривалістю апеляційного провадження;
5. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику 15 000 (п'ятнадцять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
 - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 07 листопада 2024 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Мартіна Келлер (<i>Martina Keller</i>)	Ладо Чантурія (<i>Lado Chanturia</i>)
Заступник Секретаря	Голова